De Landelijke Vereniging Gemeenschappelijk wonen van Ouderen (LVGO) bestaat dertig jaar. En floreert. Steeds meer senioren willen zelf hun wonen organiseren, als straks de huidige woning te groot of te onhandig geworden is. Het bejaardenhuis is immers steeds minder een alternatief. Woongroepen voor ouderen zijn in opmars.

Senioren scheppen ouderenwoning liever zelf

door **Peter Leunissen**

Bestuurslid Gerard Broeksteeg en secretaris Simon Zwart van de LVGO zagen het bezoek aan hun internetsite in de periode rond de kerst ineens verdubbelen. Blijkbaar vonden mensen rond de feestdagen tijd voor een oriëntatie op het fenomeen woongemeenschappen voor ouderen. Bij de organisatie zijn 300 woongemeenschappen voor ouderen aangesloten. Maar als de schijn niet bedriegt, zal dat aantal de komende jaren groeien.
De maatschappelijke ontwikkelingen maken de noodzaak daartoe ook groter, zeggen Zwart en Broeksteeg: „Als je genoeg poen of veel kinderen hebt, hoef je je voor je oude dag niet al teveel zorgen te maken. Dan valt de oude dag wat gemakkelijker te organiseren. En eigenlijk was het tot voor kort voor ouderen onder andere omstandigheden ook wel redelijk geregeld. Als je huis te groot werd, of onpraktisch, dan kon je doorgaans wel terecht in een bejaardenhuis. Maar goed: we weten dat mogelijk de helft van alle verzorgingshuizen dicht gaat. Onze overheid rekent erop dat er dan wel vangnetten van familieleden of buren zullen ontstaan, die er voor zorgen dat ouderen gewoon langer zelfstandig kunnen wonen. Dat zal vast ook wel lukken in sommige gevallen. Maar in heel veel andere niet."
Dus gaan steeds meer senioren nadenken over hoe ze hun woonomgeving zó kunnen inrichten dat ze inderdaad langer zelfstandig kunnen wonen. Een woongemeenschap met andere senioren is daarbij een mogelijkheid.
Zwart en Broeksteeg: 'Wat je je daarbij moet voorstellen is een cluster van seniorenwoningen, met een ontmoetingsruimte en soms gemeenschappelijke voorzieningen als een tuin of logeerkamers. Dat kunnen specifiek voor ouderen gebouwde buurtjes zijn. Maar in Leeuwarden hebben we ook een 'gespikkelde woongroep'. Een aantal ouderen dat verspreid in een groter flatcomplex woont, maar wel samen een gemeenschapsruimte deelt. De voordelen van woongemeenschappen zijn evident. Je woont tussen mensen die je kent, in een woning die vaak toegesneden is op oudere bewoners. Je hebt een ruimte waar je elkaar kunt ontmoeten. Voor een kop koffie, een potje biljart, kaarten, noem maar op. Je kunt elkaar bijstaan. Dan bedoelen we niet op het niveau van het bekende cliché billen wassen of steunkousen aantrekken. We hebben het over het snoeien van de heg van de buurvrouw, een boodschap doen voor de zieke buurman of gewoon regelmatig een praatje maken, een stukje sociale controle uitvoeren. Even aanbellen als je iemand een tijdje niet hebt gezien. Zeg maar: de gewone burenhulp. Hoever je de zorg binnen je woongroep regelt, spreek je onderling af.'
De twee zijn overtuigd van de voordelen van de woongemeenschap: 'Mensen die binnen een sociale omgeving wonen, blijven echt actiever dan wanneer ze in hun eentje achter de geraniums zitten. Ze horen ergens bij, lopen minder kans op vereenzaming, en hebben meer kans op een helpende hand als dat nodig is. Dat alles zorgt er inderdaad voor dat je langer zelfstandig kunt blijven wonen.'
Evengoed moet het oprichten van een woongroep goed worden doordacht, zeggen de twee bestuursleden: 'Vergis je niet. Je moet het wel samen doen. Soms ben je het niet eens met een groepsbesluit. Dat moet je wel respecteren. Er komen af en toe nieuwe bewoners, die je weliswaar als woongroep zelf kiest, maar die ook hun plek in de groep moeten vinden. Natuurlijk zijn er soms bewoners die volledig hun eigen gang gaan en zich weinig inzetten voor de woongemeenschap. We blijven allemaal mensen. Dat alles kan irritaties oproepen. Je moet dus ook willen investeren in je woongemeenschap. Idealiter is zo'n woongroep ook wat betreft leeftijd gedifferentieerd samengesteld. Als je allemaal op 55-jarige leeftijd instapt, is de kans groot dat de hele groep er ook min of meer gelijktijdig weggaat. Dat is niet handig.'
De LVGO kreeg bijna 20 jaar lang subsidie van het rijk, maar die kraan is dichtgedraaid. 'Terwijl we het geld nu juist extra kunnen gebruiken', stellen de twee bestuursleden. 'Gechargeerd gezegd: als je vroeger met een groep naar de woningbouwvereniging stapte, was de kans groot dat ze wilden meewerken aan de bouw van een woongemeenschap. Dat is nu veel minder het geval. Woningbouwverenigingen houden tegenwoordig de hand angstvallig op de knip, als gevolg van de overheidsmaatregelen waar ze mee van doen hebben gekregen. Zonde. Want als er een betrouwbare, stabiele huurdercategorie is, dan zijn het wel ouderen. Dus is het knokken en een kwestie van lange adem als je zelf een woongemeenschap wil stichten. Wij proberen dergelijke initiatieven waar mogelijk te ondersteunen. We kunnen adviseren, mensen tips geven, helpen bij het opstellen van statuten. Maar feitelijk realiseren is niet altijd eenvoudig.'
'Zeker, er zijn ook particuliere initiatieven. Mensen die zelf een woongemeenschap gaan ontwikkelen. Dat kan ook heel goed, als je van tevoren goede afspraken maakt. Bijvoorbeeld over wat te doen als een bewoner de woning wil verkopen. Moet die dan als eerste aan de vereniging worden aangeboden? En hoe jong mogen nieuwe bewoners zijn?'

De site van de LVGO biedt meer informatie inclusief een overzicht van de aangesloten bestaande woongemeenschappen en enkele die in ontwikkeling zijn. Zie: http://www.lvgo.nl/

achtergrond

Gezamenlijke maaltijd in een Thuishuis. Kleinkinderen (foto) of andere gasten mogen aanschuiven en eventueel overnachten in een gezamenlijke logeervoorziening.
foto Thuishuis

Jan Ruyten: „Niemand wil graag eenzaam oud worden."
foto Thuishuis

Thuishuisproject: klein maar met groot rendement

Een ander initiatief voor huisvesting van ouderen is het zogeheten Thuishuisproject. Een initiatief van Jan Ruyten. Die daartoe werd geïnspireerd door zijn vader, die op latere leeftijd een aantal vrienden in huis wilde nemen om zich van een gezellige oude dag te verzekeren.

Ruyten: „Ouderen, waarvan de kinderen uit huis zijn en die mogelijk ook nog eens een partner kwijt zijn geraakt, lopen een groot risico te vereenzamen. Ze wonen nog zelfstandig, maar missen aanspraak. Daarom heb ik het concept Thuishuis ontwikkeld. Dat is een gewoon huis in een straat waar circa 5 tot maximaal 7 mensen van 60+ met elkaar onder één dak wonen. Een studentenhuis voor senioren, zeg maar. Hoewel een stukje luxer. De bewoners hebben een eigen woonkamer, slaapkamer en een badkamer met toilet. Ze delen een keuken, een woonkamer, een hobbyruimte, logeerruimte en bij voorkeur een tuin. Deze vorm van wonen voorkomt dat mensen vereenzamen, terwijl de zelfredzaamheid aanzienlijk wordt vergroot."
Het gaat daarbij om sociale huurwoningen, voor mensen dus met een relatief laag inkomen (tot 34.000 euro per jaar). Inmiddels zijn er twee gerealiseerd: in Deurne en Amstelveen. In Harderwijk, Woerden en Tubbergen zijn Thuishuizen in voorbereiding. Ruyten heeft in 30 andere plaatsen onderzoeken naar de haalbaarheid van een Thuishuis uitgevoerd. Allemaal met succes. Maar ook hier is het probleem: woningbouwverenigingen zijn door onder meer de verhuurderheffing huiverig geworden om te investeren. Daarom komen minder projecten van de grond dan Ruyten zou wensen.
Ruyten: „Dat is heel jammer. Er is een onderzoek geweest van SEV/Platform31 (dat onder meer onderzoek doet naar de doelmatigheid van nieuwe woonvormen, red.). Daaruit blijkt dat het maatschappelijk rendement van een Thuishuis 144 procent kan bedragen. Dat komt onder meer, omdat mensen aantoonbaar zelfredzamer zijn, minder een beroep doen op de zorg en minder dure aanpassingen in individuele woningen nodig zijn. Het zou goed zijn als gemeenten zicht dat realiseren. Door mee te werken aan de realisering van dit soort huizen kan aanzienlijk bespaard worden."
Ruyten hoopt dat ook beleggers het Thuishuis-idee omarmen. „Ik zie wel dat de belangstelling groeit. Het alsmaar bouwen van kantoren is immers weinig sexy meer. En ik denk dat er een enorme behoefte is aan dit soort nieuwe woonvormen. Alleen al in een stad als Eindhoven zou plaats zijn voor circa 130 Thuishuizen, zo heeft de lokale GGD becijferd."

Het Thuishuisproject bestaat overigens uit twee delen: het Thuishuis en het Thuisbezoek. Dat laatste wordt uitgevoerd door daartoe opgeleide vrijwilligers. Zij zijn actief in de wijk waar het Thuishuis staat, bezoeken ouderen die zelfstandig wonen en helpen hen bij het weer opbouwen van een netwerk. Met een dergelijk steuntje in de rug wordt vereenzaming voorkomen.

Zie ook: http://www.thuishuis.org/

Woongemeenschap Ubuntuplein: kopen, huren en zorg

In de nieuwe woonwijk Noorderhaven achter het station in Zutphen wordt -als het een beetje meezit- in 2016 begonnen met de bouw van een woonwerkgemeenschap met de naam 'De Derde Fase'. Het gaat daarbij om 56 huurwoningen, waarvan 16 in de vrije sector, 43 koopappartementen en een cluster van 45 zorgwoningen.
Het geheel wordt aangevuld met diverse huiskamers, logeerkamers, ateliers en een grand café. Ook is er een gemeenschappelijke tuin. Volgens Brenda Reyne, voorzitter van de in 2012 opgerichte Coöperatie Ubuntuplein (zo heet de wijk straks) is de financiering nagenoeg rond. De bouwkosten bedragen circa 45 miljoen. De coöperatie moet zelf 4 miljoen bijdragen, in de vorm van een deposito. Daarvan ontbreekt nog een bedrag van drie ton. Reyne twijfelt er niet aan dat dat er gaat komen. „We willen een woongemeenschap realiseren, waarin je zinvol oud kunt worden. Dat kan door actief bezig te blijven, je talenten te ontwikkelen, anderen bij te staan, elkaar te inspireren. Van de bewoners verwachten we dat ze één dagdeel per week actief zijn voor de gemeenschap. Dat kan op tal van fronten. Door zaken te organiseren, boodschappen te doen voor een ander, voorlezen, in de tuin werken. We gaan ook werken met een maatjesproject. Bewoners worden aan elkaar gekoppeld. En nemen het voortouw om zorg te organiseren als het maatje bijvoorbeeld ziek is. Zorg voor elkaar, zowel geestelijk als fysiek, is belangrijk. Al laten we natuurlijk de medische zorg aan professionals over. En we respecteren natuurlijk ook de privacy van mensen. We zijn een woongemeenschap, geen commune."
Volgens Reyne is de helft van de woningen inmiddels vergeven. „De belangstelling is groot. We verwachten dat als het startschot in maart kan worden gegeven, het aantal aanmeldingen zeer snel zal groeien." De coöperatie hanteert overigens geen strenge eisen als het om leeftijden gaat. Reyne: „In principe gaan we uit van 50 plus. Maar als iemand van 45 heel graag wil deelnemen, doen we daar niet heel moeilijk over."

Zie ook: http://www.derdefase.org/

Illustratie De Derde Fase